

UWARUNKOWANIA WSPÓŁCZESNEGO TRYBU ŻYCIA:

- *przeniesienie prawie całego życia człowieka do rozmaitych wnętrz – mieszkania, szkoły, biura, sali gimnastycznej, kina itp.*
- *coraz rzadszy kontakt z przyrodą,*
- *zmniejszona aktywność fizyczna,*
- *niewłaściwy sposób odżywiania się,*
- *sytuacja rodzinna i społeczna.*

NIEKORZYSTNE SKUTKI ROZWOJU CYWILIZACJI

- *eliminowanie z życia człowieka ruchu i pracy fizycznej,*
- *dewastacja i zanieczyszczanie naturalnego środowiska,*
- *choroby cywilizacyjne*

Wśród młodzieży co czwarty uczeń wykazuje odchylenia od prawidłowego stanu zdrowia. Plagą stały się coraz częściej występujące wady postawy.

WARUNKI NAUKI I ZABAWY MŁODZIEŻY

Najważniejsze ograniczenia w życiu dzieci i młodzieży:

- *wymuszona, siedząca pozycja ciała przez kilka godzin dnia,*
- *nadmiernie długa i uciążliwa nauka,*
- *stresujące obowiązki,*
- *odpoczynek i zabawa przed ekranem telewizora lub komputera.*

Bilans pracy uczniów współczesnej szkoły:

- *od 6 do 10 godzin pracuje w szkole i w domu, najczęściej siedząc,*
- *od 2 do 3 godzin spędza przed telewizorem, również siedząc.*

W skali tygodnia około 70 godzin dziecko spędza w pozycji, w której jego ciało jest niemal nieruchome, a procesy metaboliczne są spowolnione.

ZNACZENIE SNU

Sen jest bardzo skomplikowanym zjawiskiem fizjologicznym mającym na celu regenerację i odnowę układu nerwowego.

Czas snu jest sprawą indywidualną:

- dorośli śpią przeciętnie 6 - 8 godzin,
- młodsze dzieci powinny spać 11 - 12 godzin dziennie,
- starsze dzieci mogą nieco mniej, ale sen krótszy niż 8 - 9 godzin ujemnie wpływa na ich rozwój i zdrowie.

Najlepszym wskaźnikiem dostatecznej ilości snu jest przebudzenie się samoistne z uczuciem dostatecznego wypoczynku.

ZNACZENIE RACJONALNEGO SPOSOBU ODŻYWIANIA

Duży wpływ na zdrowie i rozwój człowieka ma zarówno ilość, jak i jakość pożywienia.

Najważniejsze błędy popełniane w zakresie odżywiania:

- zbyt duża obfitość i kaloryczność pożywienia,*
- nieregularność posiłków,*
- przewaga produktów zwierzęcych nad roślinnymi,*
- za mała ilość posiłków w ciągu dnia,*
- zbyt dużo tłuszczów i cukrów,*
- za mało owoców i warzyw.*

Efektym takiego stylu żywienia jest nadwaga dzieci i młodzieży, która w połączeniu z małą aktywnością fizyczną prowadzi do otyłości będącej przyczyną wielu groźnych chorób.

CZYSTOŚĆ POWIETRZA I MIKROKLIMAT POMIESZCZEŃ

Czystość powietrza i mikroklimat to w otoczeniu człowieka ważne czynniki wpływające na zdrowie, samopoczucie i wydajność pracy.

Charakteryzują je następujące parametry:

- *skład powietrza,*
- *temperatura powietrza,*
- *prędkość ruchu powietrza,*
- *wilgotność względna powietrza.*

ZAPOTRZEBOWANIE NA ŚWIEŻE POWIETRZE W POMIESZCZENIACH

Powietrze jest mieszaniną gazów zawierających około:

- *21% tlenu,*
- *78% azotu,*
- *1% pozostałych składników (gazów szlachetnych, zanieczyszczeń i pary wodnej).*

Człowiek potrzebuje do oddychania co najmniej 25 m³ powietrza na godzinę.

Zużycie tlenu przez urządzenia domowe:

- *kuchnia gazowa - około 12 m³/h,*
- *piecyk łazienkowy - około 36 m³/h,*
- *kocioł gazowy - około 12 m³ powietrza na 1 m³ spalonego gazu.*

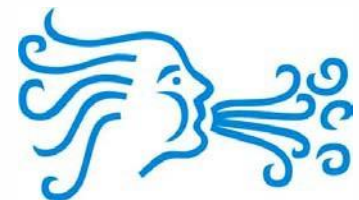

TEMPERATURA I WILGOTNOŚĆ POWIETRZA W MIESZKANIU

Stan, gdy człowiek jest zadowolony z temperatury, wilgotności i ruchu powietrza w pomieszczeniu, nazywany jest komfortem cieplnym.

Odczucie komfortu cieplnego zależy od pory roku:

- optymalna temperatura w pomieszczeniu latem to 22 - 24°C,
- optymalna temperatura w pomieszczeniu zimą to 20 - 22°C,
- wilgotność względna powietrza w pomieszczeniu 40 - 60%,
- prędkość przepływu powietrza 0,15 - 0,25 m/s.

Parametry powietrza w pomieszczeniu, w którym przebywa człowiek, powinny być dostosowane do rodzaju jego aktywności.

RODZAJE OŚWIETLENIA WNĘTRZ

Ze względu na rodzaj światła oświetlenie dzielimy na naturalne i sztuczne.

Ze względu na sposób rozmieszczenia opraw oświetleniowych oświetlenie sztuczne dzielimy na:

- ***oświetlenie ogólne - oświetlenie przestrzeni bez uwzględniania szczególnych wymagań dotyczących oświetlenia niektórych jej części,***
- ***oświetlenie miejscowe - oświetlenie niektórych części przestrzeni w celu zwiększenia natężenia oświetlenia,***
- ***oświetlenie złożone (ogólne + miejscowe) - co najmniej 20% wymaganego poziomu natężenia oświetlenia musi pochodzić od oświetlenia ogólnego.***

HAŁAS EMITOWANY PRZEZ TYPOWE ŹRÓDŁA W DOMU I JEGO OTOCZENIU

- **20 dB** szept, cichy chód po parkiecie
- **30 dB** bardzo spokojna ulica bez ruchu kołowego
- **50 dB** strumień wody z kranu
- **50 - 60 dB** normalna rozmowa dwóch osób, odkurzacz
- **60 dB** ulica średnio ruchliwa
- **60 - 70 dB** głośna rozmowa dwóch osób
- **80 dB** bardzo głośna muzyka radiowa w pomieszczeniach
- **90 dB** sygnał samochodowy
- **100 dB** elektryczny pociąg pospieszny w odległości 3,5 m

W środowisku pracy człowieka hałas występuje na bardzo wielu stanowiskach. Najsilniejsze hałasy występują w przemysłach: stoczniowym, hutniczym, maszynowym i włókienniczym.

ODPADY Z GOSPODARSTW DOMOWYCH

Szczególnie niebezpieczne odpady z gospodarstw domowych:

- *zużyte akumulatory,*
- *baterie,*
- *stłuczone termometry i lampy rtęciowe,*
- *przepalane oleje silnikowe,*
- *żrące chemikalia,*
- *plastikowe opakowania,*
- *artykuły jednorazowego użytku.*

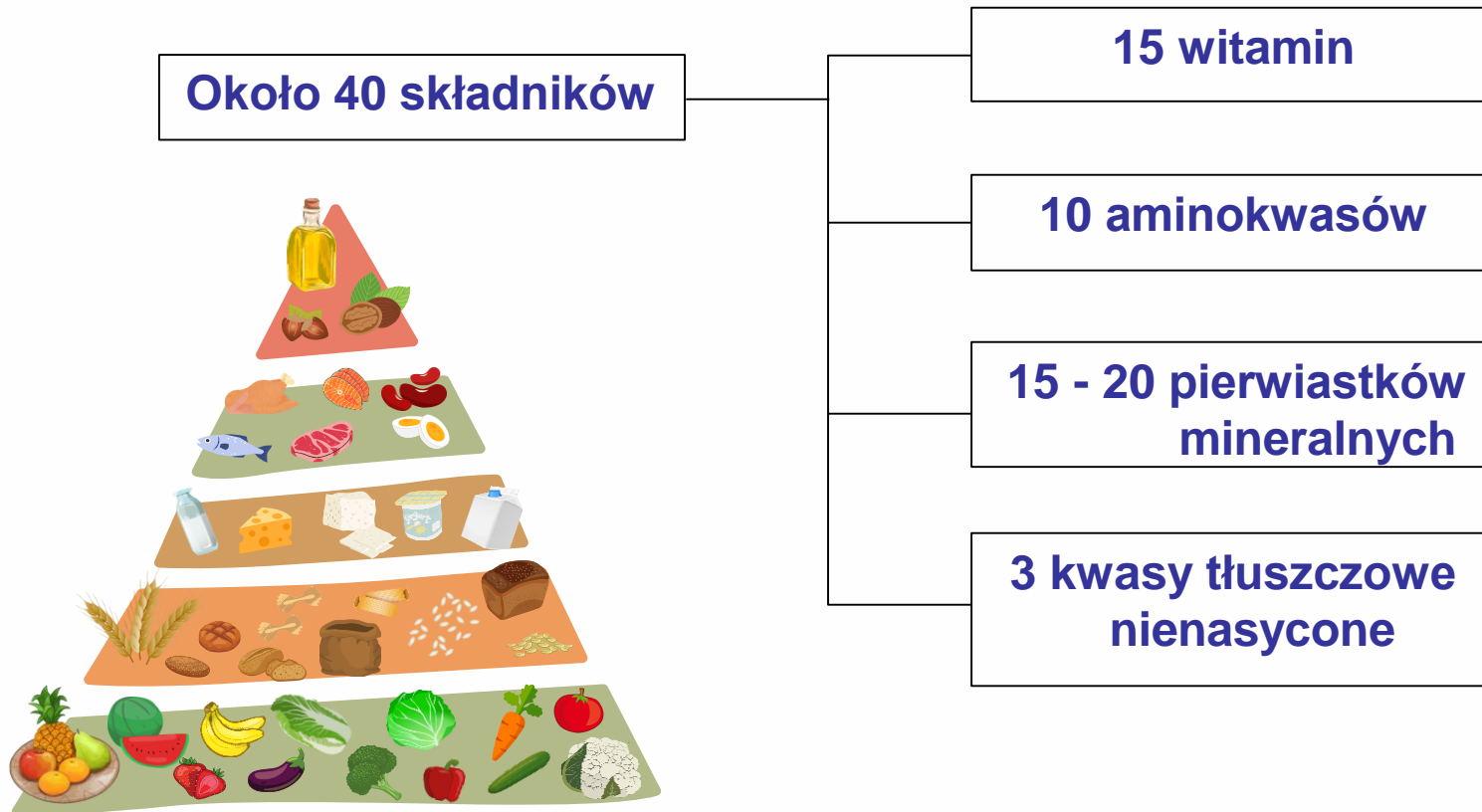
Zmniejszenie negatywnych skutków jest możliwe poprzez:

- *segregację odpadów - wymaga to jednak bardzo dobrej organizacji, zarówno na poziomie gospodarstwa domowego jak i służb komunalnych,*
- *zmianę przyzwyczajeń konsumentów, która pozwoliłaby wytwarzać mniej śmieci – rozwiązanie rozsądniejsze, ale z pewnością dużo trudniejsze.*

Badania ankietowe wykazały, że prawie 90% mieszkańców naszego kraju jest gotowych do segregowania swoich odpadów.

Już dziś w miejsce plastikowych jednorazowych reklamówek możemy używać płóciennej torby na zakupy lub kosza, które są łatwe do utrzymania w czystości i mogą służyć nam długi czas.

OPTYMALNE POŻYWIENIE CZŁOWIEKA

PODZIAŁ SKŁADNIKÓW ODŻYWCZYCH ZE WZGLĘDU NA ICH FUNKCJE

Składniki odżywcze

Składniki budulcowe:

- białka
- sole mineralne
- woda

Składniki energetyczne:

- węglowodany
- tłuszcze
- białka (częściowo)

Składniki regulujące przemianę materii:

- witaminy
- niektóre składniki
mineralne

WARTOŚĆ BIOLOGICZNA BIAŁEK

Białka o wysokiej wartości biologicznej

Białka pochodzenia zwierzęcego, np. białka mleka, jaj, mięsa, przetworów mięsnych, ryb i przetworów rybnych

Białka o niskiej wartości biologicznej

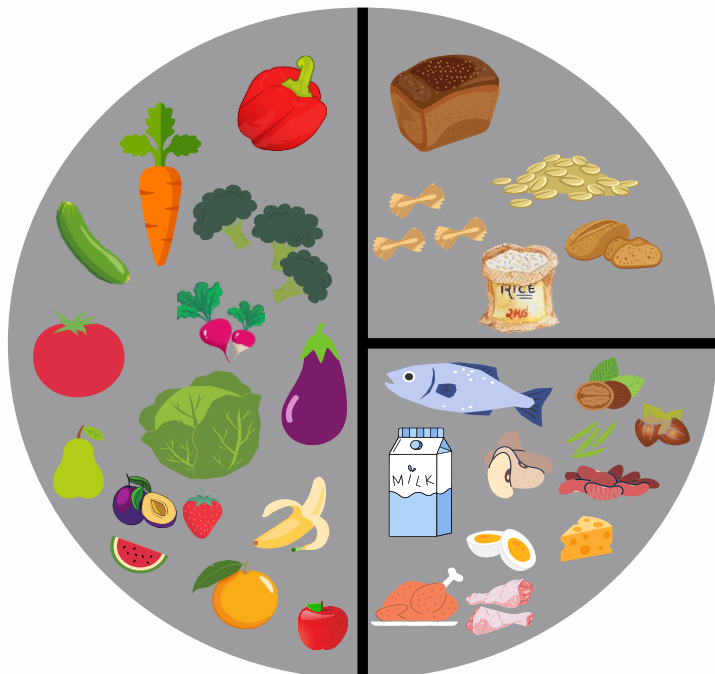
Białka pochodzenia roślinnego, np. białka zawarte w produktach zbożowych, nasionach roślin strączkowych, warzywach, owocach

ZAWARTOŚĆ TŁUSZCZU W WYBRANYCH PRODUKTACH

Rodzaj kwasów tłuszczowych	Procentowa zawartość tłuszczów w produktach						
	Ponad 95%	70-95%	50-70%	30-50%	20-30%	5-20%	Mniej niż 5%
Nasycone np. palmitynowy	smalec	słonina masło margaryna	sery żółte, tłuste kielbasy boczek	lody śmietana twarogi wieprzowina indyk	kurczak bez skóry, wołowina	ser biały, jogurt	mleko, chude sery
Nienasycone np. oleinowy	oleje oliwa	masło roślinne	orzeszki ziemne	awokado	węgorz łosoś	większość ryb fasola jaja	produkty zbożowe warzywa owoce

Talerz zdrowego żywienia

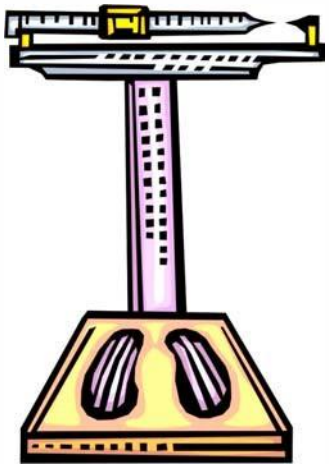
PIRAMIDA ZDROWEGO ŻYWIENIA

WSKAŹNIK BMI (BODY MASS INDEX)

BMI poniżej 18	BMI 19 - 25	BMI 25 - 30	BMI powyżej 30
niedowaga	prawidłowa waga	nadwaga	otyłość

PROCENTOWY UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH POSIŁKÓW

Rodzaj posiłku	Procentowy podział dziennego zapotrzebowania organizmu na energię na poszczególne posiłki		
	3 posiłki dziennie	4 posiłki dziennie	5 posiłków dziennie
Śniadanie	30 - 35%	25 - 30%	25 - 30%
II śniadanie	–	5 - 10%	5 - 10%
Obiad	35 - 40%	35 - 40%	30 - 35%
Podwieczorek	–	–	5 - 10%
Kolacja	25 - 30%	25 - 30%	15 - 20%

ZAŁECANE DZIENNE RACJE POKARMOWE DLA MŁODZIEŻY

Lp.	Grupa produktów spożywczych	Ilość produktów w gramach			
		dziewczęta		chłopcy	
		13 - 15 lat	16 - 20 lat	13 - 15 lat	16 - 20 lat
I	Produkty zbożowe (pieczywo, mąka, kasze)	300	290	360	380
II	Mleko i produkty mleczne	1100	1100	1150	1150
III	Jaja*	3/4	3/4	3/4	3/4
IV	Mięso, ryby, wędliny, drób	170	165	195	215
V	Masło i śmietana	35	30	40	45
VI	Inne tłuszcze (smalec, słonina, boczek, oleje, margaryna itp.)	15	15	25	25
VII	Ziemniaki	350	350	450	500
VIII	Warzywa i owoce bogate w witaminę C	260	230	260	280
IX	Warzywa i owoce bogate w karoten (prowitamina A)	150	140	150	150
X	Inne warzywa i owoce	330	310	330	330
XI	Nasiona roślin strączkowych (groch, fasola, soja, soczewica)	7	7	10	12
XII	Cukier i słodcy (cukierki, ciastka, miód, dżemy itp.)	60	60	65	75

* ilość jaj podano w sztukach

ZASADY UNIKANIA ZAKAŻENIA ŻYWNOCÍ DROBNOUSTROJAMI

Zakażenia wywoływane przez drobnoustroje obecne w żywności są łatwe do uniknięcia pod warunkiem przestrzegania podstawowych zasad bezpiecznego przechowywania produktów spożywczych i przygotowywania posiłków:

- zasada czystości,
- zasada rozdziału,
- zasad dokładnego smażenia,
- zasada szybkiego chłodzenia.

HIGIENA OSOBISTA

Higiena osobista jest podstawą zdrowia człowieka.

Obejmuje ona przestrzeganie czystości:

- *ciała,*
- *zębów,*
- *włosów,*
- *dłoni i stóp,*
- *paznokci,*
- *ubrania.*

REAKCJE UCZULENIOWE

Większość reakcji alergicznych (60%) bywa związana ze środkami do pielęgnacji skóry (kremy, mleczka, toniki, lotiony), na drugim miejscu znajdują się środki do pielęgnacji paznokci i włosów, perfumy oraz dezodoranty.

Reakcje uczuleniowe organizmu:

- *katar sienny (częste kichanie, swędzenie i obrzęk w okolicach nosa),*
- *alergiczne zapalenie spojówek (silne swędzenie i łzawienie oczu),*
- *alergiczny nieżyt nosa (przypomina przewlekły katar),*
- *wykwity skórne (pokrzywka, egzema),*
- *alergiczne reakcje dróg oddechowych,*
- *wstrząs anafilaktyczny (towarzyszy mu obrzęk krtani i błon śluzowych - wymaga natychmiastowej pomocy lekarskiej).*

WZMACNIANIE SIŁ OBRONNYCH ORGANIZMU

- *Szczepionki to preparaty, po zastosowaniu których wykształca się dłużej trwająca odporność czynna.*
- *Najczęściej stosuje się szczepionki zawierające:*
  - *żywe drobnoustroje o zmniejszonych właściwościach chorobotwórczych (np. szczepionka przeciw gruźlicy, odrze, polio, różyczce, śwince i in.)*
  - *martwe drobnoustroje (np. szczepionka przeciwko krztuścowi, durowi brzuszemu, grypie i in.)*
  - *pozbawione toksyczności jady bakteryjne, tzw. anatoksyny (np. anatoksyna błonicza, anatoksyna tężcowa).*
- *Czas skutecznej ochrony po szczepieniu zależy od układu odpornościowego.*
- *Decyzja o zaszczepieniu dziecka należy obecnie głównie do rodziców.*

NADUŻYWANIE LEKÓW I PARAFARMACEUTYKÓW

- Nadużywane są dostępne bez recepty środki przeciwbólowe i przeciwzapalne.
- Także antybiotyki, leki hormonalne i inne przepisywane przez lekarza leki nie są obojętne dla naszego zdrowia – wszystkie mają jakieś działanie uboczne, szkodliwe.

Bardzo ważnym problemem jest nadużywanie leków w sporcie.

Najczęściej stosowane środki dopingujące można podzielić na cztery grupy:

- ***wzmagające siłę (biegi krótkie, boks, kolarstwo),***
- ***poprawiające koncentrację (strzelectwo, pływanie, tenis),***
- ***zwiększające wytrzymałość (kolarstwo, biegi narciarskie, piłka nożna),***
- ***poprawiające tonus mięśni (biegi krótkie, szermierka, wioślarstwo).***

PODSTAWOWE POJĘCIA Z ZAKRESU HIGIENY PSYCHICZNEJ

Higiena psychiczna -

to całokształt zabiegów i starań zmierzających do utrzymania zdrowia psychicznego, a także dyscyplina naukowa, której przedmiotem jest badanie i ustalanie czynników sprzyjających zachowaniu zdrowia psychicznego. Celem jej jest ochrona i stworzenie warunków korzystnych dla zdrowia psychicznego jednostki lub pewnej grupy, np. młodzieży szkolnej.

Zdrowie psychiczne -

rozumiane jest jako optymalna zdolność jednostki do normalnego i wszechstronnego rozwoju i funkcjonowania umysłowego.

STRES I JEGO OBLCZA

- *Potocznie stresem określa się stany emocjonalne spowodowane różnymi czynnikami środowiska życia i pracy zawodowej, które mogą mieć niepożądane konsekwencje zdrowotne lub powodują ogólną, nieokreśloną uciążliwość życia.*
- *Przywykło się sądzić, że stres jest czymś złym, zapominając o tym, że określony poziom tego zjawiska jest niezbędny i chroni przed uczuciem znużenia i znudzenia.*
- *Bez stresu nie da się żyć - cała sztuka polega na tym, by utrzymać właściwy jego poziom.*
- *Gdy stresu jest za dużo - trzeba umieć go rozładować.*

PRZYCZYNY STRESU

Uczni amerykańscy ułożyli listę najbardziej stresujących sytuacji życiowych w skali punktów stresowych od 100 do 1.

Wydarzenia smutne

<i>śmierć bliskiej osoby</i>	<i>- 100</i>
<i>rozwód lub separacja</i>	<i>- 65</i>
<i>choroba, wypadek</i>	<i>- 63</i>
<i>utrata pracy</i>	<i>- 50</i>
<i>problemy finansowe</i>	<i>- 40</i>

Wydarzenia radosne

<i>zawarcie związku małżeńskiego</i>	<i>- 50</i>
<i>ciąża, narodziny dziecka</i>	<i>- 40</i>
<i>awans</i>	<i>- 36</i>
<i>święta i inne uroczystości</i>	<i>- 12</i>
<i>wyjazd na urlop</i>	<i>- 8</i>

SKUTKI NADMIERNEGO STRESU

to zakłócenia funkcji umysłowych:

- *osłabiona koncentracja,*
- *kłopoty z pamięcią,*
- *obniżony refleks,*
- *osłabienie krytycyzmu,*
- *problemy z podejmowaniem decyzji.*

SPOSOBY RADZENIA SOBIE ZE STRESEM

- ***Aktywne działanie***
- ***Gotowość akceptowania zaistniałej sytuacji i szukania w niej dobrych stron („nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło”)***
- ***Szukanie wsparcia społecznego***

Radzimy sobie z problemami, stosując różnorakie sposoby, a te, których używamy najczęściej, składają się na nasz indywidualny styl radzenia sobie ze stresem.

WARUNKI ZACHOWANIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO MŁODZIEŻY

Czynniki sprzyjające zachowaniu zdrowia psychicznego uczniów to:

- *zachowanie właściwych proporcji między nauką, pracą, zabawą, snem i wypoczynkiem,*
- *przestrzeganie zasad higieny pracy umysłowej,*
- *znajomość zasad postępowania w stosunkach między ludźmi i umiejętność ich stosowania,*
- *właściwa atmosfera w szkole i w domu.*

*Przeciętne
zapotrzebowanie
na sen w wieku
szkolnym*

Wiek	Godziny snu
7 - 12 lat	10 - 12
12 - 16 lat	9
16 - 18 lat	8

PRZYCZYNY NIEPOWODZEŃ SZKOLNYCH

- Niepowodzenia szkolne, które mogą przybierać różne formy, wpływają niekorzystnie na ogólny rozwój dziecka, na jego psychikę, motywację, obraz samego siebie.
- Przyczyny niepowodzeń szkolnych można rozpatrywać w trzech kategoriach jako:

- *przyczyny społeczno-ekonomiczne,*
- *przyczyny biopsychiczne,*
- *przyczyny pedagogiczne.*